

ran, preporučivan i prodavan uz popust upravo prosvjetnim radnicima. Nitko i ne pomišlja da bi se iz tastature moglo izostaviti koje drugo slovo, npr. *b* ili *m*; na svim strojevima obavezno ćemo naći čak i slova tuđih abeceda *x*, *y*, *q*, *w* koja nam nisu potrebna za pisanje naših riječi, ali za *d* mnogi strojevi nam prešutno sugeriraju nedopuštenu kombinaciju *dj*.

Na prvi pogled — sitnica. Ali ne zaboravimo da je danas svaki stroj — u školi, ustanovi, privrednoj organizaciji — prava mala štamparija za čitavu poplavu raznih poziva, obavijesti, uputa, referata, izvještaja itd. U takvoj situaciji čak i škole, pa i one više i visoke, nehotice postaju mjesta sa kojih se snažno propagira stari i davno napušteni način pisanja glasa *d* kao *dj*, iako su krajem 19. st., kada po našim školama još nije bilo pisaćih strojeva i sve se pisalo rukom, upravo škole bile institucije iz kojih se slovo *d* širilo u javnom životu, kako to navodi prof. Maretić u već spomenutom poglavlju svoje Gramatike: »...ono je god. 1892. uvedeno u sve škole po Hrvatskoj i Slavoniji i iz škola ulazi ono pomalo i u život, a ulazilo bi još i više kad bi ga sve štamparije imale...«

Za kombinaciju *dj* mjesto *d* u tekstovima pisanima strojem postoji, dakle, »opravdanje«: kriv je pisaći stroj! No to ipak znači samo neodgovorno prebacivanje krivice za vlastiti nemar na drugoga. Ništa ne može opravdati nepravilno, pogrešno pisanje bilo koje riječi ili glasa. Pisanje *dj* ne može se braniti ni činjenicom da *d* u većini slučajeva i onako postaje od *dj* (npr. *mlad-ji*, *grad-janin*), jer bi se analogno tome vrlo često moglo i smjelo pisati *tj* mjesto *č* (npr. šetjem - šećem) ili čak *kj* mjesto *č* (plakjem - plačem). A to je već zaista sasvim besmisleno. Glavni pak prigovor pisanju *dj* mjesto *d* jest taj što *dj* u mnogim riječima znači dva posebna glasa: *djevojka*, *ovdje*, *odjaviti*. To je razlog što je i Vuk S. Karadžić, kad bi se služio latinicom, glas *d* radije pisao kombinacijom *gj* (*mlagji* i sl.) nego tada uobičajenijim *dj*.

Zbog svega toga ne preostaje nam drugo nego naknadno intervenirati svuda gdje za-kaže stroj, kao što to činimo i sa svim ostalim pogreškama i nedostacima u štampanom tekstu. U pogledu slova *d* to zaista nije teško: mjesto *d* pisat ćemo obično *d* i poslije mu rukom dodati potrebnu crticu, tj. načiniti prekríženo *d*, onakvo kakvo je pisao još Vitezović i kakvo je odavno ozakonjeno u našoj abecedi. Za utjehu dodajmo ovo: glas i slovo *d* i onako dolaze u našem književnom jeziku vrlo rijetko. Prema podacima prof. Maretića taj glas se pojavljuje u našim riječima sa svega 0,31% u odnosu prema drugim glasovima i po tome se nalazi tek na 26. mjestu. Zato otpada svaki prigovor koji bi se mogao eventualno koristiti protiv takvog ispravljanja teksta pisanoga strojem, naročito ako se radi o manjem broju primjeraka nekog teksta.

No najbolje bi bilo kad bi to slovo što prije dobilo svoje mjesto i na svim našim pisaćim strojevima, mjesto koje mu pripada jednako kao i svim ostalim slovima. Naše tvornice pisaćih strojeva, koje nisu u rukama privatnih vlasnika, valjda se ne boje »troška koji bi uostalom bio neznan«.

Božidar Pavleš

ISPRAVAK

U 1. i 2. broju ovoga godišta potkralo se nekoliko pogrešaka pa molimo čitaoce da ih isprave. U 1. broju na str. 4. u 8. r. odozgo početak rečenice treba da glasi: Isto tako i prema pravopisnoj stilizaciji...; u 13. r. odozdo mjesto Prikazivajući treba Prikazujući; na str. 27. u 2. stupcu, 5. r. odozdo mjesto kao i nezamjenjivu treba kao o nezamjenjivu. U 2. broju na str. 43. u 10. i 16. r. odozdo piše jedan uz drugoga, a treba jedan uz drugi; u 11. r. odozdo svakoga, a treba svaki; na str. 56. u 6. r. odozdo mjesto ga treba se.

Ur.